דרך ה' — בחלקי הבריאה ומצביהם

חלקי הבריאה: חלקי כלל הבריאה שנים גשמיים ורוחניים. הגשמיים הם המורגשים מחושינו ומתחלקים לעליונים ותחתונים העליונים הם כלל הגרמים השמימיים דהיינו הגלגלים וכוכביהם התחתונים הם כלל מה שבחלל הגלגל התחתון דהיינו הארץ והמים והאויר וכל מה שבהם מן הגופים המורגשים הרוחניים נבראים משוללים מגשם בלתי מורגשים מחושינו ומתחלקים לב' מינים הא' נשמות והב' נבדלים. הנשמות הם מין נבראים רוחניים התעתדו לבא בתוך גוף ליגבל בתוכו וליקשר בו בקשר אמיץ ולפעול בו פעולות שונות בזמנים שונים. הנבדלים הם מין נבראים רוחניים בלתי מעותדים לגופות כלל ונחלקים לב' חלקים. הא' נקרא כחות והב' מלאכים וגם הם ממעלות רבות ושונות ולהם חוקים טבעיים במציאותם כפי מעלותיהם ומדריגותם עד שבאמת נוכל לקרותם מינים רבים של סוג א' שהוא הסוג המלאכיי. ואולם נמצא מין א' של נבראים שהוא כמו אמצעי בין רוחני וגשמי והיינו שבאמת אינו מורגש מחושינו וגם אינו נגבל בכל גבולי הגשם המורגש וחוקיו ומצד זה נקראהו שלא בדקדוק רוחני אבל נבדל בענינו מן הסוג המלאכיי אעפ"י שיתדמה לו באיזה בחינות ויש לו חוקים פרטיים וגבולים מיוחדים כפי מציאותו באמת ונקרא זה המין השידיי שהוא מין השדים ואולם גם הוא יתחלק לפרטים אחרים שישוב המין הכללי סוג לגביהם והם מינים אליו והנה נבחן ונבדל מין האדם לבדו להיות מורכב מב' מיני בריאה נבדלים לגמרי דהיינו הנשמה העליונה והגוף השפל מה שלא נמצא בשום נברא אחר. וכאן צריך שתזהר שלא תטעה לחשוב שיהיה ענין שאר הב"ח בענין האדם כי אין נפש הב"ח אלא דבר גשמי מן הדקים שבגשמיות ומענינו נמצא ג"כ באדם בבחי' היותו ב"ח אמנם זולת כל זה יש באדם נשמה עליונה שהוא מין בריאה בפ"ע נבדל מן הגוף לגמרי ורחוק ממנו עד מאד שבאה ונקשרת בו בגזירתו ית' על הכונה שזכרנו בפרקים שקדמנו:

ראשי הנבראים הם כחות שמהם משתלשלים כלם: הנבראים הגשמיים ידועים הם אצלנו וחוקותיהם ומשפטיהם הטבעיים בכללם מפורסמים אך הרוחניים א"א לנו לצייר ענינם היטב כי הם חוץ מדמיוננו ונדבר בהם ובעניניהם רק כפי המסורת שבידנו. והנה מן העיקרים הגדולים שבידנו בענין זה הוא שכנגד כל מה שנמצא בנמצאים השפלים נמצאים למעלה כחות נבדלים שמהם משתלשלים ויוצאים בסדר א' של השתלשלות שגזרה חכמתו ית'. השפלים האלה הם ומיקריהם ונמצאים הכחות ההם שרשים לנמצאים השפלים האלה והנמצאים השפלים ענפים ותולדות לכחות ההם ונקשרים זה בזה כטבעות השלשלת. עוד מסורת בידנו שעל כל עצם וכל מקרה שבנמצאים השפלים האלה הופקדו פקידים מן הסוג המלאכיי שזכרנו למעלה ומשאם לקיים העצם ההוא או המקרה ההוא בנמצאות השפלות כפי מה הוא ולחדש מה שראוי להתחדש בשפלים כפי הגזירה העליונה:

ואמנם עיקר מציאות העולם ומצבו האמיתי הוא בכחות ההם העליונים ותולדת מה שבהם הוא מה שבגשמים השפלים וזה בין במה שמתחלת הבריאה ובין במה שמתחדש בהתחלפות הזמנים והיינו כי כפי מה שנברא מן הכחות ההם וכפי הסידור שנסדרו והגבולים שהוגבלו כך היה מה שנשתלשל אח"כ לפי חק ההשתלשלות שרצה בו הבורא ית"ש וכפי מה שנתחדש ומתחדש בהם כך הוא מה שנתחדש ומתחדש בשפלים אכן המציאות המצב והסדר וכל שאר ההבחנות בכחות הם כפי מה ששייך בהם לפי אמתת ענינים והמציאות והמצב והסדר וכל שאר המקרים בשפלים משתלשל ונעתק למה ששייך בהם לפי אמתת ענינם:

ג' תנועות כלליות בבריאה: והנה לפי שרש זה תחלת כל ההויות למעלה בכחות העליונים וסופם למטה בשפלים וכן תחלת כל הענינים המתחדשים למעלה וסופם למטה. אמנם פרט א' יש שיוצא מן הכלל הזה הוא מה שנוגע לבחירתו של האדם כי כיון שרצה האדון ית"ש שיהיה היכולת לאדם לבחור במה שירצה מן הטוב ומן הרע הנה עשהו בלתי תלוי בה בזולתו ואדרבא נתן לו כח להיות מניע לעולם עצמו ולבריותיו כפי מה שיבחר בחפצו. ונמצאו בעולם ב' תנועות כלליות הפכיות. הא' טבעית מוכרחת וב' בחיריית. הא' מלמעלה למטה והב' מלמטה למעלה. המוכרחת היא התנועה שמתנועעים השפלים מהכחות העליונים והנה היא מלמעלה למטה. הבחיריית היא מה שהאדם מניע בבחירתו והנה מה שהוא מניע א"א שיהיה אלא גשם מן הגשמים כי האדם גשמי ומעשיו גשמיים אבל מפני הקשר וההצטרפות הנמצא בין הכחות העליונים והגשמים הנה בהתנועע הגשמי יגיע בהמשך ההתפעלות אל הכח העליון שעליו ונמצאת התנועה הזאת מלמטה

למעלה הפך הטבעית המוכרחת שזכרנו. ואולם צריך שתדע כי גם האדם עצמו אין כל מעשיו בחיריים אבל יש מהם שיהיו מצד בחירתו ויש אחרים שיסובב להם מצד גזירה עליונה לשכרו או לענשו (וכמ"ש במקומו בס"ד) ואולם במה שהוא נמשך אחר הגזירה שעליו יהיה משפטו כשאר עניני העולם שתנועתם מלמעלה למטה כפי מה שיניעום הכחות העליונים. ובמה שמצד בחירתו תהיה תנועתו מלמטה למעלה וכמו שביארנו:

והנה סידר האדון ב"ה שכל הענינים אשר תפול בהם בחירתו של האדם יגיעו להניע בתנועה הבחיריית את הכחות ההם באותו השיעור והמדריגה שחקק להם והיינו כי לא מעשיו לבדם יניעום אלא אפילו דיבורו ואפילו מחשבתו. אך שיעור התנועה ומדריגתה לא יהיו אלא באותו הגבול שגזרה והגבילתה החכמה העליונה:

ואמנם אחר התנועה הבחיריית תמשך בהכרח תנועה מוכרחת. כי כיון שהתנועעו הכחות העליונים מצד האדם הנה יחזרו וינועעו בתנועה הטבעית את השפלים המשתלשלים מהם ואולם יש בכל הענינים האלה חוקים פרטיים רבים כפי מה שגזרה החכמה העליונה בעומק עצתה היותו נאות לבריאתו לשיעורו הדברים בשיעורים רבים בין בהגעת התנועה מהאדם לכחות בין בהגעת התנועה מהכחות לשפלים ועל פי הרזים העמוקים האלה סובבים כל גלגולי הנהגתו יתּ בכל מה שהיה ושיהיה:

תחלת הטוב והרע בכחות השרשיים: והנה בהיות שגזרה חכמתו יתּ שיהיה בעולם מציאות הטוב ורע כמ"ש. הנה תחלת ענין זה צריך שיהיה בכחות האלה השרשיים ואחריהם ימשך הדבר בשפלים. והנה סידרה חכמתו יתּ את הכחות הנבדלים שרשי הנבראים שזכרנו בסדר ובתכונה שיפול בהם כפי מה ששייך בהם תיקון וקלקול. והיינו שימצא בהם מצב טוב ולא טוב ואמתת טוב המצב יהיה שיהיו בהכנה ליאור באור פניו יתּ ויאיר להם והפכו שתחסר מהם ההכנה הזאת ויתעלם מהם ותולדת תיקונם בשפלים הוא הטוב בהם וההפך בהפך:

כחות נבראים סבות פועלים הרע: וצריך שתדע כי הנה אעפ"י שבאמת סבת כל עניני הטוב בכ"מ שהם. פי' בין בכחות בין בתולדותיהם הנה היא הארת פניו יתּ כמ"ש וסבת הרע בכ"מ שהוא העלם הארתו. אמנם לטוב יתואר האדון ב"ה בשם סבה ממש לכלליו ולפרטיו אך לרע לא נתארהו ית"ש סבה ממש כי אמנם אין הקב"ה מיחד שמו על הרעה אלא העלם אורו והסתר פניו יחשב לשורש לו כי זהו סבתו באמת וזה ע"כ העבר הטוב אבל לפרטי עניניו במציאותם הנה האדון ב"ה שהוא כל יכול ואין לחפצו מניעה ולא ליכולתו גבול כלל ברא שרש ומקור פרטי מכוון בו התכלית הזה של הוצאת פרטי עניני הרע כפי מה ששיערה החכמה העליונה היותו מצטרך למצב הנרצה באדם ובעולם. והוא מש"ה יוצר אור ובורא חשך עושה שלום ובורא רע. וענין השורש הזה הוא כלל כחות שונים ישתלשלו מהם עניני החסרון והרעות כלם בכל בחינותיהם בין מה שנוגע לנפש בין מה שנוגע לגוף בכל פרטיהם למחלקותם ועוד נדבר מזה בחלק הבּ בס"ד. והנה כלל הכחות האלה מתנהג לפעול או שלא לפעול בין בכללו בין בחלקיו אחר העלם אורו יתּ והסתר פניו כי כפי שיעור ההעלם כך בשיעור זה תנתן שליטה וממשלה אל כלל הכחות האלה או אל חלקים ממנו שיפעלו. והנה בהתגבר הכחות האלה ובמשלם יוכחש כח הטוב ויתקלקל מצב הכחות שרשי הנבראים שזכרנו ויתחלשו הם וענפיהם וכשיוכנעו הכחות האלה והנטל מהם השליטה והפעולה יגבר הטוב. ויתוקנו שרשי הנבראים ויתיצבו במצב הטוב ויתחזקו הם וענפיהם ואולם כל מה שזכרנו מעניני הטוב והרע ומלחמת השכל והחומר וכל עניני תיקון וקלקול שרש כל הענינים כלם הם התגברות הכחות האלה והגיע ענינים ותולדתם בנבראים בשרשים או בענפים או הכנעתם וביטול פעולתם והסיר ענינם ותולדותם מן הנבראים שרשים וענפים:

והנה חילוקי מדריגות הרבה יש בענין כחות הרע שזכרנו והנשפע מהם ובדרך כלל נקרא לנשפע מהם טומאה חשך וזוהמא או חול וכיוצא. ולנשפע מהארת פניו יתּ נקרא קדושה וטהרה אור וברכה וכיוצא בזה אבל בהבחנת פרטי הענינים נבחין מיני הסוגים האלה ופרטיהם שעליהם סובבת כל ההנהגה שהאדון ב"ה מנהג את עולמו:

מלאכים מוציאים כל דבר לפועל: ואמנם הנה לכל ענין מענינים אלה נמצאו פקידים ממונים מסוג המלאכיי שביארנו למעלה להוציא הדברים לפועל עד הגשמיות אם לטוב ואם למוטב. והנה הם משרתיו יתּ עושי דברו שכן רצה וסידר שתהיינה גזירותיו יוצאות למעשה ע"י מלאכיו כפי מה שהפקידם ומסר בידם: